

Хотинський ювілей

Ведучий рубрики **Микола МАНЬКО**, директор Державного історико-культурного заповідника Острога

Чотири століття тому – 8 жовтня 1621 р. – був укладений Хотинський мирний договір. Його підписали між собою Річ Посполита й Османська імперія після завершення Хотинської битви, що тривала з 13 липня по 29 вересня 1621 р. і стала вирішальним та завершальним етапом однойменної Хотинської війни 1620 – 1621 рр. Битва під Хотином завершилася перемогою об'єднаних сил польсько-литовської держави та Війська Запорозького. Майже на півстоліття Османська імперія відмовилася від намірів завоювання Європи. Своєю чергою Річ Посполита зобов'язувалася (та не була спроможна) утримувати запорізьких козаків від нападів на турецьке володіння.

Варто відзначити, що на чолі об'єднаних антиосманських сил стояли державні і військові постаті, пов'язані з Острогом чи родом князів Острозьких. Хотинська битва завершила військову біографію Великого гетьмана Литовського **Яна Кароля Ходкевича** (1560 – 1621 рр.), що очолював об'єднані польсько-литовські збройні сили й сили їхніх союзників. Визначний стратег помер під час битви ще

до з'ясування її результатів 24 вересня 1621 р. Другим шлюбом гетьман був одружений з Анною-Алоїзою Островською – дочкою князя Олександра й онукою князя Василя-Костянтина, тож місцем його поховання з 1622 р. (з перервою на козацькі й шведські війни 1640 – 1720 рр.) став Острог. Спочатку це був парафіяльний костел Успіння Божої Матері, а пізніше – храм єзуїтського монастиря і колегіуму, збудовані вдовою гетьмана. Останки Яна Кароля та **Анни-Алоїзи Ходкевичів** в Острозі не уціліли – після пожеж у монастирських будівлях вони були пограбовані і викинуті назовні солдатами російського гарнізону. А серце гетьмана, що зберіглося у спеціальній чаші, вивіз із Острога у Млнин один із представників роду Ходкевичів. Подальша його доля не відома.

Хотинська битва стала останньою і у військовій біографії гетьмана Війська Запорозького **Петра Конашевича-Сагайдачного** – випускника Острозької академії. Напередодні битви Сагайдачний домігся від Речі Посполитої, що гостро потребувала військової підтримки, фактичного визнання автономної козацької республіки на чолі з виборним гетьманом. Сагайдачний також домігся відновлення ієрархії Київської митрополії – православної церкви

України і Білорусі, де визначне місце зайняли «острожани» – діячі, що навчалися в Острозі чи співпрацювали з його освітнім центром. Усі безсторонні дослідники відзначають видатний внесок Війська Запорозького у здобуту перемогу під Хотином. Сам Сагайдачний помер у Києві 20 квітня 1622 р. від ускладнень після вогнепального поранення руки у тій битві. У Музеї книги та друкарства Острога зберігається книга московського друку 1550-х рр. (анонімне дофедорівське Євангеліє) з покрайнимі записами, які свідчать, що волею гетьмана ця реліквія передається одній із наших церков.

А польсько-литовські війська після смерті Яна Кароля Ходкевича до перемоги під Хотином довів воевода **Станіслав Любомирський** (1583 – 1649 рр.). Він був одружений із рідною сестрою Анни-Алоїзи Ходкевич Софією, теж дочкою **Олександра** й онукою **Василя-Костянтина Острозьких**. 1647 р. за свої військові і державні заслуги Станіслав Любомирський отримав від Священної Римської імперії князівський титул і став родоначальником княжого роду Любомирських, якому вже чотири століття. Усі покоління князів Любомирських до сьогодні – це нащадки Станіслава Любомирського і **Софії Олександрівни Острозької**. ■